

BoerenNatuurdag 2025

Een programma voor iedereen die bij een collectief werkt én voor iedereen die in het werkveld te maken heeft met agrarisch natuur- en landschapsbeheer en natuurinclusieve landbouw.

Algemeen programma

- 09:00 Inloop
- 10:00 Opening
- 11:00 Lezingen en workshops ronde 1
- 12:15 Lunch
- 13:45 Lezingen en workshops ronde 2
- 15:15 Lezingen ronde 3
- 16:15 Borrel

Opening

De BoerenNatuurdag wordt geopend door Floor Ziegler en Teun Gautier.

Floor Ziegler en Teun Gautier schreven het boek *Een Wereld van Gemeenschappen*. Ze laten daarin, aan de hand van anekdotes uit hun werk, zien hoeveel mensen al zelf doen, hoe goed dat gaat en hoe leuk dat is. De gelijkenis met ons werk met boeren en de beweging in de collectieven is evident! Floor en Teun roepen overheden en bedrijfsleven op om anders te kijken naar wat zij 'de bewoners beweging' noemen: het lijken allemaal kleine initiatieven, maar samen zijn ze ineens enorm, de grootste beweging van Nederland. En al die mensen willen en kunnen helpen bij maatschappelijke vraagstukken en dat begint bij gelijkwaardigheid, coalities vormen en samenwerken. Tijdens hun inleiding zullen ze ons meenemen in hun visie op een wereld die vanuit gemeenschappen is georganiseerd. Een mooi inspirerende lezing voor de BoerenNatuurdag die in het teken staat van het werk dat gebeurt met boeren, verenigd in collectieven, en al die andere mensen en organisaties.

Lezingen

Kansen voor biodiversiteit in de bollenteelt

Cassandra van Altena (NIOO-KNAW, projectcoördinator Living Lab B7) en Ellen Mul (ANV Hollands Noorden, coördinator agrarisch natuurbeheer)

Vogels als patrijs, veldleeuwerik en gele kwikstaart voelen zich thuis in de bollenvelden. Met verschillende maatregelen zijn er extra voedsel-, schuil- en nestgelegenheden te creëren, maar deze maatregelen worden nog niet breed toegepast. Toch is er steeds meer aandacht voor biodiversiteit in de bollenteelt, wat kansen meebrengt voor het agrarisch natuurbeheer. In deze interactieve lezing gaan we in op deze kansen en delen we ervaringen uit het (bollen)veld, waarbij ook de uitdagingen aan bod komen.

Amfibieën in het ANLb: one size fits all?

Jesper Berndsen (RAVON)

Binnen het ANLb zijn verschillende amfibiesoorten aangewezen als doelsoorten. Het gaat hierbij om zeldzame soorten van poelen, waaronder boomkikker en knoflookpad, maar ook om soorten die algemener voorkomen in sloten, zoals poelkikker en heikikker. De optimale habitats verschillen echter per soort. Voldoet een generieke beheermaatregel dan? Welke eisen stellen de verschillende soorten aan hun leefgebied? En is voor eventueel maatwerk voldoende ruimte binnen de momenteel beschikbare beheerpakketten? Stichting RAVON neemt jullie mee in het wel en wee van de amfibieën en legt uit wat nodig is om de verschillende soorten te kunnen bedienen.

Kennisontwikkeling medewerkers: ecologie én landbouw

Yvette Ruesen (Buro36)

Een sneak preview van de online BoerenNatuurWijzer vol ecologische achtergronden van beheerpakketten én de Training Agrarische Bedrijfsvoering. Wat houdt het in? Voor welke medewerkers is dit interessant? En: wat heb je er eigenlijk aan?

Biodivers Akker Mozaiek goed voor boer en akkervogel

Hermen Vreugdenhil (Collectief Rivierenland), Ben Koks (Harrier Conservation) en Sander Bernaerts (Naturim)

Biodivers Akker Mozaiek is een vlakdekkende maatregel op een agrarisch bedrijf waarbij gestreefd wordt naar een grote jaarronde gewasvariëteit en een hoge biodiversiteit. Hiermee creëren we een geschikt habitat voor veel soorten vogels en andere akkerfauna en -flora. De uitvoering is in balans met de agrarische productie. Binnen Collectief Rivierenland zijn 8 boeren op ruim 50 hectare afgelopen jaar gestart met een BAM akker. Wij nemen jullie mee in de manier waarop we dit georganiseerd hebben, de begeleiding van de deelnemers die dat vraagt en de resultaten tot nu toe. Een veelbelovend concept dat wij in Rivierenland graag verder uitrollen.

In gesprek met het Dagelijks Bestuur van BoerenNatuur

Marije Klever, Theo Thewessen en Henk Smith (BoerenNatuur)

Het DB gaat in gesprek over het waarom en hoe zij zich inzetten voor BoerenNatuur. Marije neemt je mee in haar werk richting Tweede Kamer en externe partijen en hoe ze daar ons verhaal deelt. Henk neemt je mee in hoe hij opereert in de netwerken van het ANLb en andere instrumenten rondom natuurinclusieve landbouw. En Theo neemt je mee in zijn inzet op de doorontwikkeling van BoerenNatuur en de collectieven en de SCAN-ict. En het is een gesprek, dus alle kans om vooral je vragen te stellen en input mee te geven.

Onze data zijn goud waard

Theo Thewessen (BoerenNatuur)

BoerenNatuur verzamelt veel data en daar kunnen we meer mee doen voor onze deelnemers. Denk bijvoorbeeld aan het belonen op basis van KPI's of het doorontwikkelen van (beheer)monitoring. We willen hierbij zelf aan het datastuur zitten en zeggenschap houden over onze data. Dat gaat niet vanzelf, daar moeten we wat voor regelen. In deze interactieve lezing wordt ingegaan op de eerste resultaten van een verkenning.

Inzetten ideaal beheer voor veldleeuweriken nog best een uitdaging

Henk Jan Ottens (Grauwe Kiekendief - Kenniscentrum Akkervogels)

De veldleeuwerik is een belangrijke doelsoort van het ANLb. In akkergebieden zijn er diverse beheerpakketten voor veldleeuweriken ontwikkeld en is het idee dat de soort al snel geholpen is met randenbeheer en andere aangepaste vormen van beheer. Maar wat hebben veldleeuweriken eigenlijk precies nodig en hoe ziet het ideale akker- en weidebeheer voor veldleeuweriken eruit? In deze interactieve lezing gaat Henk Jan Ottens in op het gedrag en de ecologie van deze iconische boerenlandvogel en laat hij zien dat veldleeuweriken soms zelfs betrekkelijk eenvoudig te helpen zijn.

Ontwikkeling en beheer van kruidenrijk grasland op droge zandgrond

Kristianne van der Put (Vlechtwerk)

Op de droge zandgronden van Nederland liggen vele hectares botanisch grasland (013) of N12.02 Kruiden- en faunarijk grasland (respectievelijk ANLb of SNL). Op veel van deze graslanden is nu al langer dan tien jaar een gebruik van 'maaien en afvoeren' zonder bemesting toegepast. Een groot deel van deze graslanden voldoet helaas niet aan de beoogde basiskwaliteit. Hoe bepaal je de ecologische kwaliteit en wat zijn vuistregels om deze graslanden weer te laten floreren? We gaan met name in op het graslandtype dat in de komende druk van de Veldgids 'Ontwikkelen kruidenrijk grasland' wordt opgenomen: Gedegenererd grasland.

Strategieën van collectieven ten tijde van groei en doorontwikkeling

Lyda Dik (promovendus WUR)

Lyda Dik is sinds 2016 bezig met een promotieonderzoek aan de Wageningen Universiteit naar de professionalisering van de agrarische collectieven. Met een nieuw ontwikkeld framework om inzichtelijk te maken welke aspecten invloed hebben op je positionering is het onderzoek in 2024 afgerond. Aan de hand van scenario's die op dit moment voorliggen gaan we in een workshop met dit framework aan de slag om te zien welke kanten je op kunt bewegen met je collectiefstrategie wanneer de buitenwereld verandert.

(Werven voor) een slagvaardig collectiefbestuur; is ieder bestuurslid boer?

Saskia Wiersma (BoerenNatuur Veluwe) en Jaap Visser (ANV Hollands Noorden)

Het bestuurswerk van een agrarisch collectief wordt complexer en het vinden van nieuwe bestuursleden is niet altijd even makkelijk. ANV Hollands Noorden en BoerenNatuur Veluwe hebben bewust de keuze gemaakt hun bestuurssamenstelling te verbreden met verschillende expertises ook van buiten het ledenbestand. Hoe pakt dit voor hen uit en waar kun je aan denken bij diversiteit aanbrengen in het collectiefbestuur? In deze interactieve lezing worden twee ervaringsverhalen verteld en is er aandacht voor de 'ideale samenstelling' van een team.

Aan de slag met kruidenrijk kuikenland in veen- en kleipolders: wat zijn de uitdagingen en wat kan er wel?

Celine Roodhart (Roodhart Veldwerk) en Jaap van Gorkum (BoerenNatuur Groningen West)

Celine Roodhart heeft ruim drie jaar ervaring met graslandinventarisaties in polders van Zuid-Holland, Noord-Holland, Friesland tot Groningen. Tijdens deze lezing geeft ze een inkijkje in de uitdagingen en mogelijkheden in het optimaliseren van de kruidenrijkdom, maar ook van het weidevogelleefgebied. Een interessant praktijkvoorbeeld is de pilot 'optimalisatie kuikenland' van BoerenNatuur Groningen West. Jaap van Gorkum vertelt hoe ze in een pilot samen met boeren dominante grasvegetaties doorbreken en werken aan meer variatie met beweiding, maaitrappen en last-minute plasdrassen.

Ecologische monitoring, kansen en valkuilen

Karin Albers (Naturio)

Om lerend te kunnen beheren is monitoring van resultaten cruciaal. Sommige typen monitoring kennen een lange traditie, anderen zijn nieuw. Waar liggen binnen de grote diversiteit aan collectieven mogelijkheden voor een structurele aanpak en wat zijn valkuilen die vermeden moeten worden?

Collectieven aan het woord over innovatieve technologie in weide- en akkervogelbeheer

Menze Hofman (BoerenNatuur Midden Groningen), Wilhelm Bos (Collectief Eemland) en Jeroen de Vries (Coöperatieve vereniging Súdwestkust U.A.)

Drie agrarische collectieven lichten toe hoe zij innovatieve technologie inzetten in weide- en akkervogelbeheer. Ze vertellen over hun kennis en ervaringen met drones met warmtebeeld en AI, typen wildcamera's en plasdraspompen. Wat zijn de nieuwste innovaties op dit gebied? Wat werkt wel en wat werkt niet? Waar moet je op letten bij de aanschaf? En hoe gebruik je de technologie in het veld?

Werken aan natuurinclusieve landbouw in Ooijpolder-Groesbeek

Huub Ploegmakers (Radboud Universiteit Nijmegen) en Hermen Vreugdenhil (Collectief Rivierenland)

In het gebied Ooijpolder-Groesbeek werken onderzoek en praktijk samen in een Living Lab om te achterhalen wat de voorwaarden zijn voor het succes van natuurinclusieve maatregelen. Een van de maatregelen die centraal staat is de groenblauwe dooradering. In het gebied is de afgelopen 20 jaar een kilometerslang netwerk van landschapselementen hersteld. We laten zien wat de belangrijkste lessen voor het succes waren en hoe deze lessen toegepast kunnen worden bij de verdere opschaling: onlangs is 4 kilometer aan nieuwe hagen toegevoegd. Een tweede maatregel is kruidenrijk grasland. Hoewel er de afgelopen jaren veel kennis is opgedaan over de succesvolle teelt van kruidenrijk grasland leven er in de praktijk nog veel vragen. We zijn een praktijkexperiment gestart waarin we samen met agrariërs verkennen hoe mengsels aanslaan op verschillende bedrijven en bodems. Kennisuitwisseling en leren van elkaar staan daarbij centraal.

Stand van zaken uitwerking contourenbrief agrarisch natuurbeheer

Annette Pancras, Petra Souwerbren (Ministerie van LNV), Petra van der Werf en Marcel Roersma (IPO)

LNV en de provincies nemen jullie mee in wat er is gebeurd na het verschijnen van de contourenbrief agrarisch natuurbeheer eind 2024. Waar staan ze met de uitwerking? Wat zijn de plannen? Wat is de tijdslijn? Wat betekent dit voor de collectieven?

Actieplan akkervogels Flevoland

Jitske de Hoop en Martine Schoone (BoerenNatuur Flevoland)

15 organisaties hebben in Flevoland de handen ineengeslagen en het Actieplan Akkervogels Flevoland 2024-2033 opgesteld. Tijdens deze interactieve lezing neemt BoerenNatuur Flevoland je mee in het proces, afstemming en implementatie met andere partijen. In maart zitten ze midden in de uitwerking, bespreken dan graag de uitdagingen en zijn benieuwd naar de inbreng van oplossingen uit andere regio's.

Biodiversiteit en bedrijfsvoering: de CSRD uitgelegd

Tijmen de Vries (Schuttelaar & Partners)

De Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) is een richtlijn van de Europese Unie die bedrijven verplicht om te rapporteren over de impact van hun activiteiten op mens en milieu. Deze richtlijn is sinds 2024 van kracht. Tijdens deze interactieve lezing bespreken we hoe de CSRD natuur en biodiversiteit benadert en gaan we in gesprek over de kansen die dit biedt binnen ons werkveld.

Workshops

Jaarlijkse bestuursevaluatie collectieven; zo goed als verplicht

Paulien Sijbers (Leeuwetand) en Walter Menkveld (Water, Land en Dijken)

Wist je dat het zo goed als verplicht is om jaarlijks een bestuursevaluatie te doen? De wet WBTR vraagt toezicht op goed bestuur en het houden aan afspraken die je binnen je collectief maakt over integer handelen, democratische besluitvorming, transparantie en het nemen van verantwoordelijkheid. Met een jaarlijkse bestuursevaluatie laat je zien hiermee serieus bezig te zijn en dat is belangrijk in het kader van aansprakelijkheid. Klinkt saai? Zeker niet! In deze workshop wordt een overzicht geboden van de manieren waarop collectieven dit binnen hun eigen bestuur tot uitvoering kunnen brengen. Een praktische benadering van de bestuursevaluatie om uiteindelijk je voordeel te behalen in nog effectiever werkresultaat!

Agrarisch natuur- en landschapsbeheer, de bouwstenen

Arjen Werkman (BoerenNatuur)

In het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) wordt in een gebied gekeken welke beheermaatregelen collectieven en boeren kunnen nemen voor het versterken van de biodiversiteit, landschap, water en klimaat. In deze workshop gaan jullie samen aan de slag om diverse aspecten van het ANLb te ontdekken. Hoe zit het ANLb stelsel in elkaar? En welke doelsoorten zijn er en welke maatregelen zijn geschikt om in een leefgebied in te zetten voor deze soorten?

ReGeNL consortium: wat zijn de doelen en kansen voor boeren en collectieven

IJsbrand Snoeij (Next Food Collective) en Ingrid van Huizen (Rijksuniversiteit Groningen)

Misschien heb je er ergens al over gehoord, het nieuwe landelijke ReGeNL consortium. Tijdens deze workshop geven IJsbrand Snoeij (Next food collective) en Ingrid van Huizen (RUG), beiden betrokken in het traject, een toelichting op de doelen van het ReGeNL traject. Daarna gaan zij graag met jullie in gesprek over de kansen en mogelijkheden voor boeren en collectieven.

Het landschap met een strik erom: Hoe creëer je draagvlak voor beheer/ behoud van het landschap?

Marianne Klijnstra (Vereniging Noordlike Fryske Wâlden)

Kappen, slootschonen, kruidenrijke randen. Het is allemaal prachtig! Maar hoe zorg je ervoor dat iedereen buiten de agrarische sector dit ook gaat leren waarderen? In deze workshop ga je na een korte uitleg onderling sparren waardoor uiteindelijk voor iedere deelnemer een aantal handvatten beschikbaar zijn om een evenement of activiteit te organiseren.

Dromen - durven - doen: een eigen regeling of instrumentarium voor BoerenNatuur

Linda Romijn en Mathilde van 't Oor (BoerenNatuur)

Stel je voor dat we volledige vrijheid hadden om maatregelen, beheerpakketten en voorwaarden te bepalen - hoe zouden we dat aanpakken? In de huidige trajecten werken we bijvoorbeeld met ANLb- en BBM-pakketten, waarbij we beperkt worden door bestaande regelingen en beleidskaders. Maar in deze workshop stappen we in een droomwereld: hoe zouden we het zelf inrichten als alles mogelijk was en we onze eigen regeling konden opstellen?

Plasdras en kruidenrijk grasland: hoe bepaal je de ecologische kwaliteit?

Maarten van Beek (Collectief Lopikerwaard), Anne ten Berge (Collectief Rivierenland), Lieneke Bakker en David Kingma (BoerenNatuur)

Collectief Rivierenland en Collectief Lopikerwaard zijn in 2024 gestart met twee nieuwe protocollen voor het beoordelen van de ecologische kwaliteit van specifieke beheereenheden. Tijdens deze workshop wisselen we ervaringen uit over deze 'nieuwe' vorm van beheermonitoring. Met foto's van plasdrassen en kruidenrijke graslanden proberen we antwoord te krijgen op de volgende vragen: Hoe beoordeel je deze plasdrassen? En wat voor beheeradvies zou je geven aan de boer?

Boeren als natuurbeheerders. Zet een pakkende studiegroepbijeenkomst in elkaar!

Jelmer van Belle en Diederik Sleurink (Hogeschool Van Hall Larenstein)

Hogeschool Van Hall Larenstein heeft een handleiding opgesteld voor leiders van studiegroepen over agrarisch natuurbeheer. De handleiding biedt een structuur voor de bijeenkomsten, kennismateriaal en werkvormen. In de workshop bespreken we de ecologische basis en oefenen met activerende werkvormen.

Laat je zien met smartphonefilms

Conny van den Top (Happyfarmlife) en Christel van Raaij (Anders Kijken)

Met verhalen, films en foto's maak je jouw werk en dat van collega's en boeren zichtbaar. In deze workshop verken je of eenvoudige films maken met je smartphone iets is voor jou. Conny van den Top (boerin) en Christel van Raaij (www.anderskijken.nl) lopen in sneltreinvaart door het waarom en hoe, zodat je tijdens de workshop al kunt starten met je eerste film.

Hoe zorg je voor goede lijntjes met je provincie?

Harm Kossen (Natuurrijk Limburg), Walter Menkveld (Vereniging Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer Water, Land en Dijken) en Anne Stortelder (De Vala)

Als zich een vraagstuk of issue voordoet waar de provincie een cruciale rol in speelt en dus bij betrokken moet worden: hoe vlieg je dat dan aan?

Alle sloten biodiverser?

Judith Westerink (Wageningen University & Research) en Jacob Molenaar (Collectief Alblasserwaard/Vijfheerenlanden Coöperatieve U.A.)

Hoe kan samenwerking in gebieden tussen collectieven, wetenschappers en anderen leiden tot opschaling van goede ideeën? In de Alblasserwaard-Vijfheerenlanden hebben boeren voorgesteld om hun sloten biodiverser te maken. In het Living Lab Alblasserwaard hebben onderzoekers dit idee verder helpen uitwerken. Het Collectief Alblasserwaard/ Vijfheerenlanden heeft er een groot projectvoorstel van gemaakt. Alle sloten biodiverser? Op naar een boost voor de biodiversiteit! In deze workshop vertellen we het verhaal en gaan we breder in discussie over samenwerking tussen collectieven en wetenschappers.

Programmaplan gezamenlijk doorontwikkelen. Wat verwacht ik van mezelf en andere collectieven?

Theo Thewessen (DB BoerenNatuur en Irene van Dorp (Wing))

Tegen de achtergrond van het verworden van 'volwassen' organisaties, komt er een versnelde groei op de collectieven af. Onder deze gebeurtenissen wordt er op dit moment gewerkt aan een programmatische aanpak doorontwikkeling. In deze voorgestelde aanpak worden de collectieven een booster aangeboden in de vorm van een provinciaal maatwerktraject. De belangrijkste doelen zijn synergie en schaalvoordelen behalen en krachtig naar buiten toe kunnen optreden als geheel van veertig collectieven. Dit vereist in de basis een professioneel werkend, robuust collectief dat voldoet aan een set van samen vastgestelde minimale kwaliteitsvereisten. In deze workshop wordt geschetst wat een werkzaam aanbod is om gezamenlijk aan doorontwikkeling te werken en worden de kwaliteitsvereisten besproken. Laat je inspireren en denk mee over hoe we als veertig collectieven een krachtig en professioneel geheel vormen.

Boerenperspectief

Frank de Wit (Water, Land & Dijken) en Albert van der Ploeg (Vereniging Noordlike Fryske Wâlden)

Veel ondernemers hebben vragen en maken zich zorgen: waar gaat het heen met ons gebied? Welke richting past bij mijn bedrijf? Welk pad past bij een volhoudbaar toekomstperspectief?

Boerenperspectief helpt met onafhankelijke adviseurs en specialisten om bewuste keuzes te maken. In de workshop krijg je een inkijk hoe Boerenperspectief is opgebouwd, welke rol Boerenatuur hierin heeft, hoe dit ook de stakeholders in het gebied helpt om opgaves en transities in gang te zetten en wat de collectieven kunnen betekenen.

Werknemers werven voor jouw collectief! Hoe zet je je als werkgever op de kaart voor nieuw talent?

Erik Titulaer (Hoe Aantrekkelijk Ben Ik Als Werkgever)

Met de groei in agrarisch natuurbeheer in gedachten zullen we als collectieven rap moeten doorontwikkelen naar interessante organisaties om voor te werken. Hoe genereren we bekendheid voor het werk dat je bij ons kunt doen, wat zijn manieren om je vacature(s) onder de aandacht te brengen en hoe laat je zien dat je een aantrekkelijke werkgever bent? In deze lezing komen trends op de arbeidsmarkt langs net als innovatieve manieren om je als werkgever op de kaart te zetten. Onmisbare workshop voor ieder die goed personeel wil vinden (en houden!)

Extra

Film: Heggeweer – Natuur van de boeren

De film laat zien dat agrarisch natuurbeheer mooie natuur kan opleveren. De agrarische natuurvereniging Vereniging Streekbeheer Rijnstromen bestaat uit een groep grondeigenaren, vooral boeren, die op hun grond natuurbeheer uitvoeren. Ze graven poelen voor amfibieën, leggen akkerranden aan, gaan pas maaien als de weidevogels uitgebroed zijn, planten nieuwe heggen en hagen of leggen zelfs een plasdrasgebied aan. Deze film toont aan hoe de methodes van deze natuurvereniging de biodiversiteit verbeteren en hoe boeren en natuurbeschermers op een bijzondere manier kunnen samenwerken.

Marktplaats

De volgende organisaties zijn vertegenwoordigd op de Marktplaats: Ravon, Floron, Fonds Integrale Duurzame Landbouw – Nationaal Groenfonds, Nederlandse Jagersvereniging, VBNE, Vogelbescherming, Agrio/JEEN, Wandelnet, NAJK/WUR, Vlinderstichting, ...

De hele dag kunnen deelnemers van de BoerenNatuurdag de Marktplaats bezoeken voor inspiratie en om in gesprek te gaan met de standhouders.